

ki el-Câmiu'l-kebir, Mustafa Paşa en-Neşâr Camii, Vehhâbiyye, Eşrefiyye ve Vâsi-kıyye medreselerinde ders verdi. Receb, şâban ve ramazan aylarında el-Câmiu'l-Muzafferî'de *Şahîh-i Buḥârî* okutur ve ramazanın bitiminde yapılan son derste şehrin emini ve diğer önemli kişiler de hazır bulunurdu. İbn Ziyâd, kendisine gelen soruları talebeleriyle birlikte değerlendirir ve gerekli araştırmaları yaptıktan sonra cevap yazardı. Sabahları ders verir, öğleden sonra da geçimini sağlamak için çalışırdı. İbn Ziyâd'a ayrıca Hicaz, Hadramut, Habeşistan ve Hindistan'dan zaman zaman fetva sorulurdu. Tasavvufu da ilgilendiren ve tarikat ehliyle müzakerelerde bulunan İbn Ziyâd, Muhyiddin İbnü'l-Arabî'yi övücü ifadelerle anardı. 964 (1557) yılında gözlerini kaybetmesine rağmen öğretim, fetva ve telif çalışmalarını sürdürdü. 11 Receb 975'te (11 Ocak 1568) Zebîd'de vefat etti.

Eserleri. Kırka yakın risâle kaleme almış olan İbn Ziyâd'ın risâlelerinin bir kısmı, İbn Hacer el-Heytemî gibi devrin tanınmış âlimleriyle tartıştıkları konularla ilgilidir. *el-Envârü'l-müşriḳa fi'l-fetâva'l-muḥakkaḳa* adlı eseri de çeşitli risâlelerini ihtiva etmektedir (yazma nüshaları için bk. Brockelmann, *GAL*, II, 532-533; *Suppl.*, II, 555; Habeşî, s. 237). Belli başlı risâleleri şunlardır: *İsbâtü sünneti ref'i'l-yedeyn 'inde'l-ihrâm ve'r-rükû' ve'l-i'tidâl ve'l-kıyâm mine'r-rek'ateyn, Fetḥu'l-mübîn fi aḥkâmi teberru'i'l-medîn, en-Nuḥbe fi'l-uḥuvve ve's-suḥbe, el-Edilletü'l-vâziḥa fi'l-cehri bi'l-besmele ve ennehâ mine'l-Fâtiḥa, İḳâmetü'l-burhân 'alâ kemmiyyeti't-terâviḥ fi ramazân, Taḥzîru e'immeti'l-İslâm 'an taḡyîri binâ'i'l-Beyti'l-harâm, Müzîlü'l-anâ' fi aḥkâmi'l-ḡmâ', el-Ec-vibetü'l-marḍiyye 'ani'l-es'ileti'l-Mekkiyye, el-Cevâbü'l-metîn 'ani's-su'âl-i'l-vârid mine'l-Beledi'l-emîn, Hallü'l-ma'kûd fi aḥkâmi'l-mefkûd, İzâḥu'n-nuşûşi'l-mufaşşaḥa bi-buḥlâni tezvîci'l-veliyyi'l-vâki' 'alâ ḡayri'l-ḥazzi ve'l-maşlaḥa, Simṭü'l-le'âl fi'l-keḷâm 'alâ mâ verede fi kütübi'l-a'mâl, Keşfü'n-nikâb 'an aḥkâmi'l-mihrâb, Taḥrîrü'l-maḳâl fi hükmi men aḥbera birü'yeti hilâli Şevvâl, Şeddü'l-yedeyn 'alâ def'i mâ nusibe ile'z-Zührî mine'l-vehm fi ḥadîsi Zi'l-Yedeyn, Risâle fi'l-ḳât ve'l-küfte ve'l-ḳahve ve'l-bün ve cemî'i'l-maḥadderâti'l-mübâḥa ve'l-mekrûbe, Keşfü'l-ḡiṭâ 'ammâ vaḳa'a fi teberru'i'd-deyn mine'l-lübsi ve'l-ḥa-ṭâ', Müzîlü'l-anâ' fi aḥkâmi mâ uḥdi-*

se fi'l-arâzi'l-mezrû'a mine'l-fenâ', en-Nüḳülü'l-'azbetü'l-ma'inetü'l-müste-fâdü minḥâ şıḫhatü bey'i'l-'îne, el-Ec-vibetü'l-muḥarrere 'ani'l-mesâ'ili'l-vâ-ride min bilâdi'l-Mehre.

BİBLİYOGRAFYA :

Abdülkâdir el-Ayderûsi, *en-Nürü's-sâfir*, s. 100, 206, 273-283; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, VIII, 272-273, 377-378; Brockelmann, *GAL*, II, 532-533; *Suppl.*, II, 555; *Hediiyetü'l-'ârifin*, I, 545-546; *İzâḥu'l-meknûn*, I, 23, 28, 52, 78, 110, 152, 154, 158, 190, 230, 234, 372, 417, 435, 554; II, 27, 170, 171, 190, 256, 358, 362, 368, 471, 534, 601, 632; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'el-lifin*, V, 145-146; Zirikî, *el-A'lâm* (Fethullah), III, 311; Habeşî, *el-Fikrû'l-İslâmî fi'l-Yemen*, s. 236-237.

H. İBRAHİM ACAR

İBN ZİYÂD el-LÜ'LÜÎ

(bk. HASAN b. ZİYÂD).

İBN ZİYÂD en-NİSÂBÜRÎ

(ابن زياد النسابوري)

Ebü Bekr Abdullâh b. Muhammed b. Ziyâd en-Nisâbürî (ö. 324/936)

Şâfiî fakihî ve muhaddis.

238 (852) yılının ilk aylarında Nişâbur'da doğdu. Tahsil için Horasan, Irak, Dimaşk, Mısır ve Hicaz'a gitti. Öğrenimini tamamlayınca Bağdat'a yerleşti. Hadis hocaları arasında Zühlî, Abdullah b. Hâşim et-Tûsî, Ebü Zür'a er-Râzî, İbn Vâre, Za'ferânî, Rebî b. Süleyman el-Murâdî, Müzenî, Bekkâr b. Kuteybe, Yûnus b. Abdûlâlâ es-Sadeî gibi âlimler bulunmaktadır. Ayrıca Müzenî, Rebî, Za'ferânî ve Ebü Abdullah İbn Abdülhakem'den fıkıh öğrenimi gördü.

Güvenilir bir râvi olması yanında fıkıh meselelerini ve sahâbe ihtilâflarını da iyi bilen İbn Ziyâd kendi devrinde Irak Şâfiîleri'nin lideri durumundaydı. Nevevî onu, mezhep imamının usul ve kaidelerine bağlı olarak ictihad yapan "ashâbü'l-vücûh"tan sayar. Dârekutnî, hocaları arasında hadisî sened ve metinlerini ondan daha iyi bilen, fıkıh sahasında da ondan üstün olan birini görmediğini belirtmektedir. Dârekutnî'den başka İbn Şâhin, Da'lec b. Ahmed, İbnü'l-Muzaffer, Muhallîs, İbn Ukde, Hamza el-Kinânî ve Ebü Ali en-Nisâbürî gibi birçok âlim kendisinden hadis rivayet etmiştir. 4 Rebülâhîr 324'te (1 Mart 936) vefat eden İbn Ziyâd, Hatîb el-Baḡdâdî ile İbnü'l-Cevzî'nin belirttiği-göre Bağdat'taki Bâbülkûfe mevkiinde

defnedilmiştir. İznevi Nişâbur'da öldüğünü söylüyorsa da ona zaman ve mekân bakımından daha yakın olan Hatîb el-Baḡdâdî'nin tesbiti doğru olmalıdır.

Kaynaklarda İbn Ziyâd'ın çeşitli eserler yazdığı belirtilmekle birlikte Müzenî'nin *el-Muḥtaşar*'ıyla ilgili *Ziyâdât 'alâ Muḥtaşari'l-Müzenî* adlı kitabından başka herhangi bir eserinin adı zikredilmemektedir. İbnü'l-İmâd, İznevi'ye atıfta bulunarak *Kitâbü'z-Ziyâdât* yerine *Kitâbü'r-Ribâ* adlı bir eserini kaydediyorsa da İznevi yalnızca birinci eserini adını vermektedir. İbnü'l-İmâd'ın muhtemelen bir hatadan kaynaklanan bu kaydı sebebiyle Ömer Rızâ Kehhâle de bunları iki ayrı eser olarak zikretmiştir (*Mu'cemü'l-mü'ellifin*, VI, 119). İbn Ziyâd'ın ayrıca Dârü'l-kütübi'z-Zâhiriyye'de bir mecmua içinde (nr. 18, vr. 134-151) hadise dair *el-Fevâ'id* adlı bir eserinin kayıtlı olduğu belirtilmektedir (Elbânî, s. 143).

BİBLİYOGRAFYA :

Abbâdî, *el-Fuḳahâ'ü's-Şâfi'iyye*, s. 42; Hatîb, *Târîḥu Bağdâd*, X, 120-122; Şirâzî, *Ṭabakâtü'l-fukahâ'*, s. 113-114; Sem'ânî, *el-Ensâb* (Bârûdî), V, 550-551; İbnü'l-Cevzî, *el-Muntaẓam*, VI, 286-287; İbnü'l-Esir, *el-Lübâb*, III, 341; a.mlf., *el-Kâmil*, VIII, 328; Nevevî, *Tehzîb*, I/2, s. 197-198; Zehbî, *A'lâmü'n-nübelâ'*, XV, 65-68; a.mlf., *Tezkiretü'l-ḥuffâz*, III, 819-820; Safedî, *el-Vâfi*, XVII, 480-481; Yâfiî, *Mir'âtü'l-cenân*, II, 288-289; Sübkî, *Ṭabakât*, III, 310-314; İznevi, *Ṭabakâtü's-Şâfi'iyye*, II, 481; İbn Kesir, *el-Bidâye*, XI, 186; İbn Kâdî Şühbe, *Ṭabakâtü's-Şâfi'iyye*, I, 110-111; Süyûtî, *Ṭabakâtü'l-ḥuffâz* (Ömer), s. 341-342; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1636; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, II, 302; Zirikî, *el-A'lâm*, IV, 263; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifin*, VI, 119; a.mlf., *el-Müstedrek 'alâ Mu'cemü'l-mü'ellifin*, Beyrut 1406/1985, s. 432; Elbânî, *Maḥîṭât*, s. 143; M. Hasan Heyto, *el-İctihâd ve ṭabakâtü'l-müctehidi's-Şâfi'iyye*, Beyrut 1409/1988, s. 223.

ŞÜKRÜ ÖZEN

İBN ZÜLÂK

(ابن زولاق)

Ebü Muhammed el-Hasen b. İbrâhîm b. el-Hüseyn el-Leysi el-Mısri (ö. 387/997)

Mısırlı tarihçi.

İnşidîler döneminde doğdu (Şâban 306/Ocak 919). Meşhur Şâfiî âlimi İbnü'l-Had-dâd el-Kinânî'nin öğrencisidir. Fâtımîler'in gelmesinden sonra onların görüşünü benimseyerek Şiîliği seçti ve mezâlim mahkemelerinde kadılık yaptı; 330'da (942) Dimaşk'ta bulundu. 25 Zilkade 387 (29 Kasım 997) tarihinde Mısır'da vefat etti. İbn Hallikân onun faziletli bir insan ve iyi